

Голові спеціалізованої вченої ради
Д 26.455.03 в Державному вищому
навчальному закладі «Університет
менеджменту освіти» Національної
академії педагогічних наук України

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційне дослідження
**Большукіної Аліни Вячеславівни «Управління розвитком дошкільного
навчального закладу на адаптивних засадах»,** представлене на здобуття
наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю
13.00.06 – теорія і методика управління освітою

Розбудова суверенної держави викликала необхідність докорінної зміни системи освіти, методології і технології організації навчально-виховного процесу в навчальних закладах. Певні зміни, що відбуваються в системі освіти взагалі й дошкільної зокрема, зумовлені інтеграційними процесами, які потребують подолання протиріч між глобальним і національним, традиційним та інноваційним, загальним та індивідуальним; перехід системи управління дошкільним навчальним закладом до технологічного підходу зумовлено необхідністю зменшення негативного впливу оточуючого середовища й забезпечення сприятливих умов розвитку закладу. Першою ланкою вітчизняної системи освіти є дошкільна освіта, вона є обов'язковою первинною складовою частиною системи безперервної освіти в Україні. Дошкільна освіта належить до соціально-педагогічних систем, під якими розуміють складний комплекс відносин, що виникають у процесі взаємодії між людьми, у процесі їх сумісної діяльності. В основу такої діяльності покладено необхідність реалізації цілей і досягнення визначеного результату. Головною метою діяльності закладу є надання якісних освітніх послуг, які спрямовані на розвиток особистості дитини. Результативність діяльності закладу виявляється через сумарний кінцевий показник набутих дитиною компетенцій перед її вступом до школи. Перетворення, що відбуваються сьогодні у вітчизняній системі дошкільної освіти, викликають стрімкі зміни в кожній її ланці, також і у сфері управління нею. Управління дошкільним навчальним закладом як соціально-педагогічною

системою потребує певного підґрунтя, виділення основних вихідних положень, загальних і конкретних правил. Зазначене вище вказує на те, що розвиток системи дошкільної освіти є актуальним і пріоритетним із боку держави. Для цього створюються необхідні умови для рівного доступу щодо її здобуття.

Актуальною в умовах постійних змін внутрішнього й зовнішнього середовища ДНЗ визначено технологію адаптивного управління, яка є підґрунтям щодо необхідності теоретичного розгляду та розкриття аспектів її практичного використання в процесі управління дошкільним навчальним закладом. Саме такий підхід, на наш погляд, є своєчасним і перспективним. Звертаючи увагу на те, що основоположником вітчизняної системи адаптивного управління є Г. В. Єльнікова та її наукова школа, доробку А. В. Большукіної можна вважати гідним продовженням ідей цієї наукової школи на первинній ланці в освіті – нульовій, відповідно до Національної рамки кваліфікації, яка залишалася недослідженою до цього моменту.

Ураховуючи все вищезазначене, дисертаційне дослідження А. В. Большукіної «Управління розвитком дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах» є актуальним у контексті розвитку ідей адаптивного управління у вітчизняній освіті.

Вважаємо, що дослідження цієї теми слугує усуненню суперечності між: посиленням ролі самоорганізації діяльності педагогічних колективів дошкільних навчальних закладів і неготовністю керівників дошкільних навчальних закладів до здійснення управління на адаптивних засадах; необхідністю якісного надання освітніх послуг дошкільним навчальним закладом і чітким визначенням критеріїв оцінки діяльності суб'єктів навчально-виховного процесу; викликами сьогодення щодо поступового переведення діяльності дошкільних навчальних закладів на засади природного розвитку та недостатньою розробленістю технології адаптації педагогічних колективів до роботи в мінливих умовах оточуючого середовища.

Дисертант переконливо доводить, що обрана для дослідження проблема є надзвичайно актуальною, а її вирішення – своєчасним.

Обґрунтовуючи актуальність дослідження, А. В. Большукіна досить логічно вибудовує стратегію наукового пошуку, чітко визначає його мету, завдання,

об'єкт і предмет, методи дослідження та наукову новизну (с. 3–4 автореферату, с. 8–9 дисертації). Структуру та зміст дисертаційного дослідження розкрито відповідно до поставлених завдань. Слід зазначити про належну обґрунтованість наукових положень, висновків, сформульованих у дисертації.

Робота дисертантки має безпосередній зв'язок з науковими програмами, планами, темами (с. 3 автореферату, с. 7–8 дисертації).

Результати дослідження можна вважати достатньою мірою обґрунтованими, оскільки вони базуються на передових дослідженнях, що підтверджує використання багатоаспектних джерел: 237 найменувань.

Вірогідність одержаних автором наукових результатів щодо застосування адаптивних засад управління розвитком дошкільного навчального закладу в сучасних умовах була підтверджена на основі дослідження теорії та технології управління розвитком навчального закладу на адаптивних засадах із експериментальним підтвердженням розробленої моделі.

Доцільним слід уважати використання в ході дослідження комплексу взаємопов'язаних дослідницьких методів (проблемно-цільовий, системно-структурний, порівняльно-зіставний, інформаційний, діагностичний, експертне оцінювання, прогностичний, статистичний констатуючий та формуючий експеримент тощо), що дало змогу ефективно вирішити різноманітні дослідницькі завдання.

Дисертаційне дослідження має досить чітку структуру. Розділи дисертації є завершеними, взаємопов'язаними, містять висновки, які відповідають їх змісту. Основні положення й результати дисертаційного дослідження апробовані на міжнародних і всеукраїнських конференціях.

Жодних сумнівів не викликає наукова новизна дослідження та практична значущість одержаних результатів. У дисертаційній роботі вперше розроблено, обґрунтовано й експериментально перевірено модель управління розвитком дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах; описано кваліметричну основу та технологію управління розвитком дошкільного навчального закладу на основі виокремлених адаптивних засад у сучасних умовах.

Одержані дисертанткою результати достатньо переконливо представлено у

висновках до розділів і в загальних висновках, які відповідають основним положенням рецензованого дослідження та поставленій меті.

Результати й висновки дисертаційної роботи можна використовувати в системі післядипломної педагогічної освіти з резервом керівників ДНЗ, методистів (спеціалістів) районних (міських) методичних кабінетів (центрів), управлінській практиці.

Дисертація логічно починається з аналізу сутності й особливості управління розвитком дошкільного навчального закладу на основі аналізу наукових джерел. Автором здійснено огляд фахових публікацій і фактологічних даних щодо опису адаптивних засад управління розвитком дошкільного навчального закладу в сучасних умовах.

Досить ґрунтовно дисертанткою здійснено аналіз сутності управління розвитком дошкільного навчального закладу та розкрито особливості управління дошкільним навчальним закладом на адаптивних засадах.

Ми поділяємо висновок дисертантки про те, що особливостями управління дошкільним навчальним закладом на адаптивних засадах виступають певні зміни у змісті, в організації та в технології здійснення процесу управління, а також система використання процесів спрямованої самоорганізації всіх суб'єктів освітнього процесу, що забезпечує їх саморозвиток. Для досягнення ефективності управління дошкільним навчальним закладом узгоджується часткова мета кожного рівня управління (керівників, педагогічний та ін.) із загальною метою управління.

Серед досягнень роботи слід також відзначити обґрунтовану й експериментально перевірену модель управління розвитком дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах (с. 9–10 автореферату, с. 101–103 дисертації). Авторка узагальнено визначає компоненти моделі, що дає чітке уявлення щодо змісту діяльності керівників ДНЗ. Привертає увагу детальний аналіз моніторингового супроводу зазначеної моделі.

Науковий інтерес викликає зроблена авторкою кваліметрична субмодель стану розвитку дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах (с. 125 дисертації та додаток Б).

Позитивної оцінки заслуговує розроблена дисертанткою технологія здійснення управління розвитком дошкільного навчального закладу з виокремленням провідних моделей щодо визначення результативності діяльності дошкільного навчального закладу (с. 127 дисертації).

Авторкою докладно проаналізовано механізм забезпечення умов розвитку професіоналізму педагогічного колективу дошкільного навчального закладу (с. 137 дисертації).

Окремо відзначаємо розроблені дисертанткою низки спецкурсів, основне призначення яких – створення насиченого інноваційного освітнього середовища, що сприяє формуванню професіоналізму педагогічного колективу.

Важливого значення в роботі набуває експериментальна перевірка розробленої моделі та детальний опис проведення всіх етапів експерименту. Авторкою переконливо доведено та підтверджено статистичними результатами експерименту (загальна оцінка стану розвитку дошкільних навчальних закладів на адаптивних засадах у середньому складає + 0,11 (початок експериментальної перевірки – 0,68, кінець – 0,79)), що використання розробленої моделі сприяло позитивному розвитку дошкільного навчального закладу шляхом оцінювання стану його розвитку за допомогою відповідної кваліметричної субмоделі.

Також доречними та досить обґрунтованими є методичні рекомендації щодо застосування моделі розвитку дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах у практичній діяльності ДНЗ.

Висновки дисертаційного дослідження відображають основний зміст роботи.

Позитивно оцінюючи дисертацію, відзначимо дискусійні питання та окремі зауваження, а саме:

1. На сторінці 14 дисертаційного дослідження авторкою наводиться механізм визначення сутності управління дошкільним навчальним закладом і однією складовою є формулювання місії (мети) діяльності ДНЗ. Вважаємо, що поняття «місія» і поняття «мета» не є тотожними, тому їх не можна використовувати, замінюючи одне одним.

2. Розкриваючи теоретичні аспекти управління розвитком дошкільного

навчального закладу, дисертантка зосередила свою увагу на описанні процесу управління в соціальних і педагогічних системах. Разом із тим на сторінках 25 та 26 описується процес управління соціальною системою й управління педагогічною системою. Також авторка зазначає, що управління дошкільним навчальним закладом відноситься до управління соціально-педагогічними системами. Вважаємо, що необхідно було чіткіше сформулювати визначення поняття «соціально-педагогічна система» та «управління соціально-педагогічними системами».

3. Вважаємо, що значно покращило зміст дисертаційного дослідження розкриття процесу визначення ступеня управлінських впливів під час проведення рефлексивно-коригувальних заходів.

4. Вважаємо, що покращило б текст автореферату (стор.16) та дисертації (стор. 204-205, 226-227) наведення більш детальної інформації щодо підвищення мотивації педагогічних працівників, як позитивного результату діяльності дошкільних навчальних закладів, які брали участь в експериментальній перевірці.

Незважаючи на все вищесказане, зроблені зауваження суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Зазначені зауваження, неточності, сумніви стосуються більш самої процедури захисту, з'ясування компетентності автора роботи, аніж якості дисертації, її наукової новизни, теоретичної та практичної значущості.

Всебічний аналіз і експертне оцінювання виконаного А. В. Большукіною дисертаційного дослідження дають підстави загалом оцінити його як закінчену, самостійно виконану роботу, яка має наукову новизну, теоретичну та практичну значущість для теорії та практики управління освітою. Результати дисертаційного дослідження впроваджені: в управлінській діяльності керівників таких дошкільних навчальних закладів: КЗ «Дошкільний навчальний заклад (ясла – садок) № 80 Харківської міської ради» (довідка № 37 від 27.02.2015); Первомайський ДНЗ (ясла – садок) № 10 «Ромашка» Первомайської міської ради Харківської області (довідка № 11 від 19.03.2015); Комсомольський ДНЗ (ясла – садок) № 1 Комсомольської селищної ради Зміївського району Харківської області (довідка № 01-31/04 від 24.02.2015); Красноградський ДНЗ (ясла – садок)

№ 17 Красноградської міської ради Харківської області (довідка № 01-19/47 від 13.03.2015); Ізюмський ДНЗ (ясла – садок) № 13 компенсуючого типу (санаторний) Ізюмської міської ради Харківської області (довідка № 01-39/25 від 16.02. 2015); у змісті післядипломної педагогічної освіти для підвищення кваліфікації завідувачів дошкільних навчальних закладів у Комунальному вищому навчальному закладі «Харківська академія неперервної освіти» (довідка № 451а від 24.04.2015).

У авторефераті адекватно відтворено зміст дисертаційної роботи, результати якої знайшли достатньо повне відображення у 20-ти одноосібних публікаціях, з них 7 – у вітчизняних наукових фахових виданнях, 1 – у зарубіжному виданні, 1 – у методичних матеріалах, 11 – у матеріалах конференцій.

Достовірність і новизна наукових положень не викликає сумнівів. Вона забезпечена відповідною дослідницькою методологією, широким використанням кількісних методів. Дисертант обрав саме ті методи дослідження, які допомогли отримати найбільш вагомий і вірогідний, достовірний результат дослідження.

Найсуттєвіші наукові результати дисертації. Авторкою розроблено, обґрунтовано й експериментально перевірено модель управління розвитком дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах; описано кваліметричну основу та технологію управління розвитком дошкільного навчального закладу на основі виокремлених адаптивних засад у сучасних умовах; уточнено сутність понять «розвиток дошкільного навчального закладу», «управління розвитком дошкільного навчального закладу», «управління розвитком дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах»; удосконалено методи й засоби управління дошкільним навчальним закладом на адаптивних засадах; дістали подальшого розвитку теорія та технологія адаптивного управління в освіті шляхом розробки кваліметричної субмоделі стану розвитку дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах і використання її в практиці управлінської діяльності керівника дошкільного навчального закладу.

Результати дисертаційного дослідження всебічно апробовано на 10 науково-комунікаційних заходах, зокрема за кордоном.

Таким чином, дисертація Большукіної Аліни Вячеславівни «Управління розвитком дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах» є самостійним завершеним науковим дослідженням, що розв'язує важливу наукову проблему й заслуговує позитивної оцінки, має теоретичне та практичне значення й відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» (пп. 9,11,12,13), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор – Большукіна Аліна Вячеславівна – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.06 – теорія і методика управління освітою.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки та
іноземної філології
Харківського національного
економічного університету
імені Семена Кузнеця

Борова Тетяна Анатоліївна

